

САМОСТІЙНА УКРАЇНА

INDEPENDENT UKRAINE

Стародавній козацький Троїцький Собор у Новоселиці
(Новомосковськ) Дніпропетровської області

Світлина Олександра Громова

З М І С Т

О. Ольжич: Зімовники (1933)	4
До Державности Карпатської України	
Проф. Василь Пальок (Ужгород): Олег Ольжич і Карпатська Україна	6
Боротьба за самозбереження	
Павло Дорожинський (Київ): Роль і місце української мови у формуванні національної свідомости громадян України	13
Спомини	
о. Микола Сарма-Соколовський (Новоселиця): Моя причетність до ОУН (продовження — Розділ 7, 8)	19
До історії УПА	
Степан Гожий (Волинь): Незабутній Тарас Бульба	33
Факти й аргументи	
Микола Смиш (Дрогобич): Доказ злочину КПРС-КПУ	41
Сергій Граб (Київ): Битва на «Синій Воді»	43
о. Микола Сарма-Соколовський (Новоселиця): Обминула фатальна година	45
З архівних матеріалів	
Кость Бондаренко (Львів): П'ять невідомих листів Олега Кандиби до Миколи Андрусяка	46
Стрілець: Слідами невмирущих (репортаж із бою під Клеваном)	54
Історія і минуле	
Михайло Божанський (Дітройт): Княжа дань Карпатській Україні українських братів ненароджених на тій землі (продовження)	59
Рецензії й огляди книжок	
Марина Дмитрієнко і Олексій Ясь (Київ): Державницька традиція: історія та сучасність (ДЦ УНР в екзилі)	68
Хроніка	
Гаврило Чернихівський (Крем'янець): Перший музей Уласа Самчука в Україні	72
Наші Втрати	
А. Семенюк (Міннеаполіс) Сл. п. майор Василь Станиславів	80
Пожертви	
На вічну пам'ять друзів Степана Коваля та Іллі Павліша	84

РЕЦЕНЗІЇ І ОГЛЯДИ КНИЖОК

ДЕРЖАВНИЦЬКА ТРАДИЦІЯ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Державний Центр Української Народної Республіки в екзилі: Статті і матеріали. Зредагували Любомир Р. Вишар і Наталія Пазуняк. — Філадельфія-Київ-Вашингтон: Фундація ім. С. Петлюри — Веселка — Фундація Родини Феценко-Чопівських, 1993. — 494 с. — Бібліогр. у підрядкових примітках та пристат. списках.

(Збірник видано за благодійної підтримки Фундації Родини Феценко-Чопівських)

В історії кожного народу бувають такі переломові часи, в які, після десятиріч тяжких випробувань та суцільного мовчання, коли полум'я надії ледь жевріло у небагатьох серцях, настає пробудження історичної пам'яті та повернення до національної історичної спадщини. Складовою та невід'ємною частиною її виступають національні історичні традиції, які концентрують у собі досвід та надбання минулих поколінь. Так повелося в історії, що із закінченням бурхливих та кривавих періодів, які здавалося б повинні цілком витравити, викреслити з пам'яті народної навіть саму згадку про нашу трагічну й легендарну минувшину, ми знову й знову повертаємося до наших традицій.

Під «традицією» звичайно розуміють передачу певної системи суспільних цінностей однієї генерації наступним. Іноді «традицію» розглядають як діяльність з метою передачі суспільного спадку —

духовного та культурного надбання минулих сторіч. Процес повернення до традицій як правило відзначається надзвичайною складністю та суперечністю, оскільки потребує істотних зрушень у суспільній свідомості та новітнього сприйняття ідей та цінностей, щодо яких вже виробилися стереотипні уявлення та штампи, часто викривлені й тенденційно наświetлені. Окремо слід зазначити, що на суспільну свідомість і суспільний розвиток справляють вплив різні історичні традиції, у тому числі й імперська традиція, яка має своїх прихильників та популяризаторів. Тому реалізація оновленої суспільної традиції відбувається у процесі широкої й складної взаємодії різних ідейних впливів, які накладаються на складний перебіг подій нашої сучасності. Яскравим прикладом такого стану речей у модерній історії є національно-державницька традиція та болючий процес повернення до неї, її новітнього усвідомлення широкими верствами українського суспільства.

У національній історії впродовж сторіч, не зважаючи на тривалі періоди «бездержавного життя», державницька традиція відігравала особливу роль, виступаючи організуючим чинником українського суспільства, який воединно пов'язав давньоруську державу та козацько-гетьманську державність з Українською державою 1917—20 років. Про державотворчий процес у найновішому періоді національної історії, про національно-державницьку традицію, збережену за нелегких умов еміграції і відновлену у нашому часі йде розповідь у пропонованій читачам збірці матеріалів, документів та оригінальних статей з історії державного будівництва в Україні.

Збірник відкривається «Словом до читача» колишнього президента УНР в екзилі Миколи Плав'юка (С. 5—6) та «Вступним словом» відомого українського історика, проф. Любомира Винара (С. 7—15). «...для теперешніх будівничих української держави і українських громадян в Україні і в діаспорі видаємо наш Збірник з надією, що він заповнить велику прогалину в історичній літературі і zarazом дасть змогу дослідникам українського державотворчого процесу в ХХ столітті і теперешнім діячам українського національно-державного відродження безпосередньо познайомитися з діяльністю УНР в Україні і в екзилі» (С. 10),— так охарактеризував мету, якою керувалися видавці означеного видання автор передмови Л. Винар. Структурно збірка складається з восьми частин, в яких матеріали та статті розміщені за тематично-хронологічним принципом: «Ч. I. Будівничі Української Народної Республіки» (С. 19—42), «Ч. II. Надзвичайна Сесія Української Національної Ради 10-го скликання 14—15 березня 1992 р. Доповіді і матеріали» (С. 43—128), «Ч.

III. Державний Центр Української Народної Республіки в екзилі. Документи і джерела» (С. 129—196), «Ч. IV. Передача поновлень Державного Центру УНР в екзилі Президентів і Урядові Української держави» (С. 197—226), «Ч. V. Історичні дослідження діяльності Уряду УНР» (С. 227—268), «Ч. VI. Джерела» (С. 269—396), «Ч. VII. Президенти Української Народної Республіки» (С. 397—477), «Ч. VIII. Фотосвітлина будівничих УНР та діячів ДЦ УНР в екзилі» (С. 478—487).

Перша частина збірки містить тематичну добірку статей визначного українського вченого і політичного діяча, Голови Центральної Ради і першого Президента Української Народної Республіки Михайла Грушевського та Головного отамана Військ УНР і Голови Директорії УНР Симона Петлюри, в яких виразно висвітлюються політичні погляди цих видатних державних мужів щодо українського державотворчого процесу. Логічне продовження статей Грушевського та Петлюри, опублікованих у першій частині збірника, складають цікаві розвідки Любомира Винара, Івана Самійленка та Зенона Городиського, що відтворюють тяглість національно-державницької традиції від Центральної Ради до модерної Української Держави та документи «Надзвичайної Сесії Української Національної Ради, 14—15 березня 1992 р.»

3-поміж них особливу увагу привертає стаття Л. Винара «Українська Центральна Рада і відродження української державності» (С. 51—63), в якій автор порушує проблему «історичної й історіософічної основи» української державності, пов'язуючи її з «історичними та історіософічними концепціями» М. Грушевського. Провідну ідею концепцій М. Грушевського Л. Винар вбачає в історичній спадковості «української княжої держави» та козацько-гетьманської держави з УНР. У розвідці проф. Івана Самійленка «Перший етап Державного Центру УНР в екзилі (1920—1948)» (С. 64—74) йдеться про маловідому сторінку діяльності уряду УНР в екзилі (вигнанні). Статтею доктора Зенона Городиського «Державний Центр УНР, його дія і значення в період після другої світової війни (1948—1992)» (С. 75—84), завершується розповідь про діяльність Державного Центру в умовах еміграції у післявоєнний період.

У третій частині збірки подаються досі неприступні для більшості українських дослідників матеріали та документи стосовно діяльності Державного Центру УНР в екзилі у 40—80-ті рр. Наступна, четверта частина видання, містить документи, що висвітлюють знаменну і символічну подію в історії українського народу: передачу 24 серпня 1992 року у м. Києві повноважень Державного Центру Української Народної Республіки (ДЦ УНР) в екзилі Президентів нової Української Держави

Л. Кравчуку. Цей політичний й водночас історичний акт засвідчує та підкреслює тяглість державотворчої традиції у національній історії та легітимність нової державної влади перед громадянами України та світовим товариством. Наступні частини названого видання складаються з вельми цікавих офіційних документів, універсалів, законодавчих актів, декларацій Центральної Ради, Державного Центру УНР в екзилі, коротких біографічних нарисів та світлин президентів УНР (1918—1992), фотосвітлини будівничих УНР та визначних діячів ДЦ УНР в екзилі та інших матеріалів. Варто відзначити й великий довідковий матеріал, поданий у збірнику. Він супроводжується рядом спеціальних коментарів та словником термінів (С. 487—491), які зустрічаються у документах. Загалом, українські дослідники одержали добре впорядковану збірку документів та матеріалів, що були у радянську добу в Україні неприступними, а український читач — чудову можливість історії, описаних не тільки у статтях дослідників, а й безпосередніх дійових осіб нашої історії.

Марина ДМИТРИЄНКО,
доктор історичних наук
Олексій ЯСЬ,
аспірант

